

شماره: ۹۰۰۹۳۱۲۹۴۵
تاریخ: ۹۳/۲/۱۶
پوست: داره

وزارت جهاد کشاورزی
معاونت امور تولیدات دامی

بسمه تعالی

دورنگار

رئیس محترم سازمان جهاد کشاورزی استان... و منطقه جیرفت و کهنوج
رئیس محترم سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی کشور
موضوع: ابلاغ دستورالعمل اجرایی مراکز تکثیر و پرورش (آهو و جیبر) و سایر پستانداران وحشی

سلام علیکم

با احترام، بدینوسیله دستورالعمل اجرایی مراکز تکثیر و پرورش (آهو و جیبر) و سایر پستانداران وحشی
(کل و بز، قوچ و میش، گوزن زرد، شوکا، مرال) به پیوست ۷ برگ، ضمن رعایت کلیه ضوابط و مقررات فنی و
بهداشتی و قانون نظام جامع دامپروری جهت بهره‌برداری و اقدام مقتضی ایفاد می‌گردد. ۹۳/۵/۱۸

حسی زکینی
معاون وزیر

«دستور العمل اجرایی مراکز تکثیر و پرورش پستانداران وحشی»

ماده ۱- دامنه کاربرد:

این دستورالعمل برای تاسیس و بهره برداری مراکز تکثیر و پرورش پستانداران وحشی ، کل و بز (پازن) (*Carpa aegagrus*)، قوچ و میش (گوسپند وحشی) (*Ovis ammon*)، گوزن زرد (*Cervus dama*)، شوکا (*Capreolus capreolus*)، و مرال (*Cervus elaphus*)، کاربرد دارد. تبصره: هر گونه تکثیر و پرورش توأم گونه های غیر بومی و یا گونه های خارجی با گونه های داخلی و یا بومی ممنوع می باشد.

ماده ۲- مسئولیت اجراء:

تمام اشخاص حقیقی و حقوقی که مبادرت به تکثیر و پرورش پستانداران وحشی می نمایند، ملزم به رعایت مفاد این دستورالعمل می باشند.

ماده ۳- مرکز تکثیر و پرورش پستانداران وحشی باید حریم بهداشتی از سایر اماکن دامی و صنایع وابسته به دام، واحدهای صنعتی و مراکز خدماتی، سبکونگاه ها، جاده، راه آهن، فرودگاه برابر ضوابط و مقررات جاری را رعایت نمایند. ماده ۴- حداقل ظرفیت مرکز تکثیر و پرورش پستانداران وحشی، ۲۰ رأس ماده مولد و حداکثر ظرفیت با توجه به درخواست و طرح و نقشه ارائه شده از سوی متقاضی و متناسب با پتانسیل استان و منطقه و براساس ضوابط مندرج در این دستورالعمل محاسبه و تعیین می شود.

تبصره: رعایت ترکیب جنسی (نسبت جنسی) در حال حاضر برابر جدول شماره (۱) الزامی است.

جدول ۱: ترکیب جنسی (نسبت جنسی)

تعداد دام ماده (رأس)	تعداد دام نر (رأس)	پستانداران وحشی
۶	۲	کل و بز (پازن) و قوچ و میش
۲	۱	گوزن زرد
۱	۱	شوکا
۲	۱	مرال (گوزن قرمز)

ماده ۵- حداقل زمین مورد نیاز برای استقرار تأسیسات (به شرح جدول شماره ۲) و توأم با محوطه (گردشگاه) ، یک هزار متر مربع به ازای هر رأس مولد ماده محاسبه و تعیین می شود.

«دستور العمل اجرایی مراکز تکثیر و پرورش پستانداران وحشی»

جدول ۲: حداقل مساحت مورد نیاز مرکز تکثیر و پرورش پستانداران وحشی به ازاء هر رأس ظرفیت پروانه (بر حسب متر مربع)

تأسیسات	سایبان (مسقف)	غیر مسقف (محصور)
پناهگاه / جایگاه به ازای هر رأس (نر و ماده)	۶	-
قرنطینه	۰/۵	۲
اتاق معاینه	۱	-
انبار نگهداری (علوفه و کنسانتره)	۲/۵	-
زایشگاه	۲	-

توضیح: در مرکز تکثیر و پرورش پستانداران وحشی علاوه بر تأسیسات مندرج در جدول شماره (۲)، ۶۰ متر مربع برای تأسیسات جانبی از قبیل: انبار لوازم، ساختمان اداری، محل استراحت کارگران در نظر گرفته می شود.

ماده ۶- محوطه (گردشگاه) باید با توجه به رفتارشناسی، نیازهای بوم شناسی و زیستگاه طبیعی دام، بازسازی و دارای امکانات و شرایط زیر باشد:

- ۱- شرایط احداث سایبان و پناهگاه برای استراحت دام در تابستان و زمستان:
 - ۱-۱- کف باید از مصالح مناسب و قابل شستشو و ضد عفونی پوشش داده شود (بهترین مصالح بستر سیمان با استفاده از ماسه دانه درشت در بافت آن می باشد).
 - ۱-۲- سقف شیب دار و از مصالح مقاوم در مقابل گرما، سرما، رطوبت و باد باشد.
 - ۱-۳- با نصب دیوار (یا حفاظ مناسب) قابل شستشو و ضد عفونی (شعله دادن) از سایر تأسیسات بطور فیزیکی جداسازی شود.
 - ۱-۴- برخلاف جهت وزش باد غالب و طوفان های موسمی احداث شده باشد.
 - ۱-۵- از تهویه مناسب و نور طبیعی مطلوب (متناسب با طبیعت دام) برخوردار باشد.
- ۲- احداث آبشخور به صورت نهر آرام، چشمه یا حوضچه با ظاهری طبیعی

دستور العمل اجرایی مراکز تکثیر و پرورش پستانداران وحشی»

۳- تعبیه آخور با بستر سیمانی برای علوفه و خوراک و نصب سایه بان بر روی آن (برای جلوگیری از ایجاد رقابت غذایی، باید نقاط مختلفی برای تغذیه تعبیه شود).

۴- استفاده از حفاظ با ویژگی های زیر در اطراف محوطه گردشگاه به منظور جلوگیری از فرار دام و یا ورود سایر حیوانات وحشی / ولگرد به داخل محوطه :

۴-۱- حفاظ اطراف باید مستحکم باشد و بطور مداوم کنترل شوند.

۴-۲- در صورت استفاده از نرده، فاصله بین نرده‌ها باید به اندازه‌ای باشد که سر دام از بین آن عبور نکند و از طرفی پوشاندن نرده‌ها توسط توری دارای چشمه‌های ریز منجر به افزایش ایمنی می‌شود.

۴-۳- ارتفاع حفاظ حداقل ۲ متر باشد تا امکان فرار و آسیب رسیدن به دام نباشد.

۴-۴- روی حفاظ اصلی با زاویه ۴۵ درجه، حفاظ فرعی به اندازه ۵۰ سانتی متر به سمت داخل محوطه نگهداری بر روی آن نصب می‌گردد.

۴-۵- استفاده از سیم خاردار و سیم الکتریکی در ساخت حصار به دلیل احتمال آسیب وارد نمودن به دام ممنوع می‌باشد مگر در مواردی که هدف جلوگیری از ورود حیوانات شکارچی به داخل حصار باشد که به این منظور سیم خاردار و یا سیم الکتریکی بیرون حصار نصب می‌شود.

۵- اختصاص حداقل ۲۰ درصد از محوطه (گردشگاه) به فضای سبز متناسب با زیستگاه طبیعی دام

۶- ساخت صخره مصنوعی ترجیحاً در دو قسمت محل نگهداری کل و بز و قوچ و میش

۷- محل قراردادن علوفه مورد نیاز برای گوسپندان وحشی (زمین چر) و استفاده از نرده‌هایی با ارتفاع حداکثر ۲ متر برای قراردادن علوفه مورد نیاز پازن و گوزن (سرشاخه خوار) در زیر سایبان

۸- کاشت تعدادی گیاه و درختان محل زیست این حیوانات (نظیر پسته وحشی، بادام کوهی، نارون وحشی، بلوط، انجیل، گز، ارغوان، شمشاد و ... متناسب با گونه مورد نظر)

ماده ۷- امکان دسترسی مرکز تکثیر و پرورش پستانداران وحشی به منابع آبی کافی و مناسب فراهم باشد.

۱- آب مصرفی برای آشامیدن انسان، دام و همچنین آب مورد استفاده در سرویس‌های بهداشتی، باید بهداشتی و سالم باشد.

دستورالعمل اجرایی مراکز تکثیر و پرورش پستانداران وحشی»

۲- آب‌های سطحی و زیرزمینی، (نظیر رودخانه‌ها، قنات) فقط برای پرکردن دریاچه، استخر، آب نماها و همچنین آبیاری فضای سبز، شستشوی جایگاه‌های نگهداری دام استفاده خواهد شد.

تبصره: متقاضی می‌بایست مجوزهای لازم را برای استفاده از آب چاه، روخانه و ... از دستگاه‌های ذیربط اخذ نماید.

ماده ۸- کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی متقاضی احداث و بهره‌برداری مرکز تکثیر و پرورش پستانداران وحشی، جهت تامین علوفه، باید به یکی از روش‌های زیر عمل نمایند:

۱- مالکیت زمین زراعی به میزان حداقل دو هکتار زمین کشت دیم و یا یک هکتار زمین کشت آبی به ازای ۲۰۰ اس دام مولد

۲- قرارداد رسمی (محضری) اجاره زمین کشت علوفه، حداقل به مدت ۵ سال بر اساس ظرفیت‌های مورد اشاره در بند (۱) که باید به تائید سازمان جهادکشاورزی استان برسد.

۳- انعقاد قرارداد رسمی تامین علوفه از منابع استانی، حداقل به میزان ۷۰ درصد علوفه مورد نیاز، از طریق تولیدکنندگان علوفه استان که باید به تائید سازمان جهادکشاورزی استان برسد.

ماده ۱۲- وزارت جهادکشاورزی تعهدی در رابطه با واگذاری زمین از منابع ملی به متقاضیان تکثیر و پرورش پستانداران وحشی ندارد.

ماده ۱۳- این دستورالعمل از زمان ابلاغ لازم‌الاجرا می‌باشد و عطف به ماسبق نمی‌شود

دستورالعمل اجرایی مراکز تکثیر و پرورش آهو و جبیر

ماده ۱- دامنه کاربرد: این دستورالعمل برای تاسیس و بهره برداری مراکز تکثیر و پرورش آهو و جبیر، کاربرد دارد. تبصره: باتوجه به این که امکان زادآوری بین آهو و جبیر وجود دارد، لذا ضروری است نگهداری و پرورش آنها در دو محوطه جداگانه انجام پذیرد.

ماده ۲- مسئولیت اجرا: تمام اشخاص حقیقی و حقوقی که مبادرت به تکثیر و پرورش آهو و جبیر می نمایند، ملزم به رعایت مفاد این دستورالعمل می باشند.

ماده ۳- مرکز تکثیر و پرورش آهو و جبیر باید حریم بهداشتی از سایر اماکن دامی و صنایع وابسته به دام، واحدهای صنعتی و مراکز خدماتی، سکونت گاه، جاده، راه آهن، فرودگاه برابر ضوابط و مقررات جاری رعایت نمایند.

ماده ۴- حداقل ظرفیت مرکز تکثیر و پرورش آهو و جبیر، ۲۵ راس مولد ماده در نظر گرفته می شود. کل گله (۳۱ راس) مولد (نرو ماده) و حداکثر ظرفیت باتوجه به درخواست و طرح و نقشه ارائه شده از سوی متقاضی و متناسب با پتانسیل استان و منطقه و براساس ضوابط مندرج در این دستورالعمل محاسبه و تعیین می شود.

تبصره: رعایت ترکیب جنسی (نسبت جنسی) به منظور جلوگیری از استرس الزامی است. (در حال حاضر به ازای هریک راس دام نر، (۴) راس دام ماده در نظر گرفته می شود.)

ماده ۵- حداقل زمین مورد نیاز یک هزار مترمربع به ازای هر راس مولد ماده جهت استقرار تاسیسات (در قالب جدول ذیل) توأم با محوطه گردشگاه در نظر گرفته می شود. (به ازای هر راس ظرفیت پروانه) (مترمربع)

نوع دام و تاسیسات	تعداد	سایبان (مسقف)	غیرمسقف (محصور)
آهوی ماده (مولد)	۲۵	۲	-
آهوی نر	۶	۵	-
قرنطینه	-	۰/۴	۱/۶
اتاق تعاینه	-	۰/۴۸	-
انبار علوفه	-	۱/۲	-
انبار کنسانتره	-	۰/۴	-
زایشگاه و محل نگهداری آهو و جبیر شیرخوار	-	۱	-

دستور العمل اجرایی مراکز تکثیر و پرورش آهو و جبیر

تبصره ۱: با احتساب ۳ درصد دو قلو زایی سایر ترکیب گله ی جدول فوق بدین شرح می باشد: تعداد آهوی ماده یک ساله (۱+ راس) - تعداد آهوی نریک ساله (۱+ راس) - تعداد آهوی دوساله (ماده جایگزین) (۳ راس) - تعداد آهوی دوساله (نر جایگزین) (۱ راس)

تبصره ۲: در مرکز تکثیر و پرورش آهو و جبیر علاوه بر تاسیسات اصلی، حداکثر ۶۰ متر مربع برای محل استراحت کارگران و سایر تاسیسات جانبی از قبیل: انبار لوازم، ساختمان اداری و ... در نظر گرفته می شود.

ماده ۶- محوطه نگهداری (گردشگاه) باید با توجه به رفتارشناسی، نیازهای بوم شناسی و زیستگاه طبیعی حیوان، بازسازی و دارای امکانات و شرایط زیر باشد:

الف- احداث آبشخور به صورت نهر، چشمه یا حوضچه با ظاهری طبیعی

ب- احداث جایگاه یا بهار بند با استفاده از مصالح طبیعی متناسب با زیستگاه طبیعی حیوان

ج- تعبیه آخور با بستر سیمانی برای علوفه و خوراک و نصب سایبان بر روی آن (برای جلوگیری از ایجاد رقابت غذایی) لازم است نقاط مختلفی برای تغذیه تعبیه شود.

د- امکانات لازم جهت جمع آوری فضلاب و کود جایگاهها و در نظر گرفتن محل مناسب جهت دیوی کود

ه- استفاده از حفاظ با ویژگیهای زیر در اطراف محوطه گردشگاه به منظور جلوگیری از فرار حیوان و یا ورود سایر حیوانات وحشی / ولگرد به داخل محوطه:

ه-۱- حفاظ اطراف باید مستحکم باشد و بطور مداوم کنترل شوند.

ه-۲- در صورت استفاده از نرده، فاصله بین نردهها باید به اندازه ای باشد که سر حیوان از بین آن عبور نکند و از طرفی پوشاندن نردهها توسط توری دارای چشمه های ریز منجر به افزایش ایمنی می شود.

ه-۳- ارتفاع حفاظ حداقل ۲ متر باشد تا امکان فرار و آسیب رسیدن به حیوان نباشد.

ه-۴- روی حفاظ اصلی با زاویه ۴۵ درجه، حفاظ فرعی به اندازه ۵۰ سانتی متر به سمت داخل محوطه نگهداری بر روی آن نصب می گردد.

ه-۵- استفاده از سیم خاردار و سیم الکتریکی در ساخت حصار به دلیل احتمال آسیب وارد نمودن به حیوان ممنوع می باشد

مگر در مواردی که هدف جلوگیری از ورود حیوانات شکارچی به داخل حصار باشد که به این منظور سیم خاردار و یا سیم الکتریکی بیرون حصار، نصب می شود.

دستور العمل اجرایی مراکز تکثیر و پرورش آهو و جیبر

- ۶- اختصاص حداقل ۲۰ درصد از محوطه (گردشگاه) به فضای سبز متناسب با زیستی طبیعی دام
- ماده ۷- پناهگاه (سایبان) باید دارای امکانات و شرایط زیر باشد:
- ۱- کف جایگاه باید از مصالح مناسب و قابل شستشو و ضد عفونی پوشش داده شود (بهترین مصالح بستر سیمان با استفاده از ماسه دانه درشت دریافت آن می باشد).
 - ۲- سقف جایگاه شیب دار و از مصالح مقاوم در مقابل گرما، سرما، رطوبت و باد باشد.
 - ۳- با نصب دیوار قابل شستشو و ضد عفونی (شعله دادن) از سایر تاسیسات بطور فیزیکی جداسازی شود.
 - ۴- جایگاه بایستی برخلاف جهت وزش باد غالب و طوفان های موسمی باشد.
 - ۵- از تهویه مناسب و نور طبیعی مطلوب (متناسب با طبیعت حیوان) برخوردار باشد.
- ماده ۸- امکان دسترسی مرکز تکثیر و پرورش آهو و جیبر به منابع آبی کافی و مناسب فراهم باشد.
- ۱- آب مصرفی قابل آشامیدن برای انسان و حیوان و همچنین آب مورد استفاده در سرویس های بهداشتی که باید بهداشتی و سالم باشد.
 - ۲- آب های سطحی و زیرزمینی (نظیر رودخانه ها و قنات) فقط برای پرکردن دریاچه، استخر، آب نماها و همچنین آبیاری فضای سبز برای شستشوی جایگاه های نگهداری حیوان استفاده می شود.
- تبصره: متقاضی می بایست مجوزهای لازم را برای استفاده از آب چاه، روخانه و ... از دستگاه های ذیربط اخذ نماید.
- ماده ۹- کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی متقاضی احداث و بهره برداری مرکز تکثیر و پرورش و آهو و جیبر، جهت تامین علوفه، باید به یکی از روش های زیر عمل نمایند:
- ۱- مالکیت زمین زراعی به میزان حداقل دو هکتار زمین کشت دیم و یا یک هکتار زمین کشت آبی به ازای ۲۵ راس دام مولد
 - ۲- قرارداد رسمی (محضری) اجاره زمین کشت علوفه، حداقل به مدت ۵ سال بر اساس ظرفیت های مورد اشاره در بند (۱) که باید به تایید سازمان جهاد کشاورزی استان برسد.
 - ۳- انعقاد قرارداد رسمی تامین علوفه از منابع استانی، حداقل به میزان ۷۰ درصد علوفه مورد نیاز، از طریق تولیدکنندگان علوفه استان که باید به تایید سازمان جهاد کشاورزی استان برسد.
- ماده ۱۰- این دستور العمل از زمان ابلاغ لازم الاجرا می باشد و عطف به ماسبق نمی شود.
- ماده ۱۱- وزارت جهاد کشاورزی تعهدی در رابطه با واگذاری زمین از منابع ملی به متقاضیان تکثیر و پرورش آهو ندارد.